

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך תשע"ד 2013-2014
המגמה לפסיכולוגיה חינוכית (מסלול לסטודנטיות חרדיות) – M.A

נושאים בסיסיים במחקר פסיכולוגי חינוכי - הדרכה ביישומי הערכה,

תכנון והתמודדות

יום רביעי 18:00-19:00

מרצה

ד"ר ליאור סומך

Somech.lior@gmail.com

050-6800129

מטרות הקורס

מטרת הקורס היא להעניק לסטודנטיות כלים בסיסיים במחקר פסיכולוגי חינוכי, בדגש על יישומי הערכה, תכנון והתמודדות, הקשורים לבית ספר כמערכת ולתפקיד הפסיכולוג החינוכי כמקדם תהליכי צמיחה. הקורס שואף לערוך היכרות ראשונית עם הגישה המערכתית-אקולוגית, השמה דגש על שימוש בידע פסיכולוגי-חינוכי לקידום המטרות הרחבות של בית הספר כארגון חינוכי: קידום התפתחות אופטימלית והעצמת המיטביות (well-being) של כלל באי בית הספר, מניעת פגיעה בצרכים בסיסיים, קידום חיים בקהילה אכפתית ומוסרית, ושיפור תהליכי הלמידה. במסגרת הקורס ילמדו מושגים, הקשורים להערכת בית ספר כסביבה רגשית-חינוכית.

מבנה ודרישות הקורס

הדרישות והמשימות נבנו במטרה לתמוך בתהליך החשיבה המערכתית של עבודת הפסיכולוגית החינוכית והלמידה של המיומנויות המשמשות אותה בעבודתה. במסגרת הקורס הסטודנטיות תשתתפנה בפגישות שבועיות באוניברסיטה ותבצענה משימות תצפיתיות בבית הספר. תינתן הדרכה בקבוצה ובזוגות, בהתאם לצורך. פרוט המשימות יינתן במהלך הקורס וילווה בהדרכה בהתאם. על הסטודנטיות להיות מוכנות לדיון מעמיק בחומר הקריאה במובן של העלאת שאלות, העברת ביקורת בונה, אינטגרציה וסינתזה.

הקורס משלב רכיב תיאורטי ורכיב התנסותי-מעשי. יושם דגש על העמקת הידע התיאורטי במגוון נושאים או תופעות מחיי בית הספר כדוגמת מוטיבציה, חרדת בחינות, אלימות בית-ספרית ובריונות, מניעת אובדנות, דחייה חברתית ושילוב ילדים עם צרכים מיוחדים. דרך ההתנסות בשדה ננסה להבין כיצד בית הספר מתמודד עם התופעות הנ"ל, הלכה למעשה. כל המשימות בבית הספר תערכנה בשיתוף עם הפסיכולוג ובתיאום מוקדם עם צוות בית הספר.

הקורס מחייב:

- נוכחות חובה ב-80% מהשיעורים.
- השתתפות פעילה בשיעורים ובהתנסות המעשית בבית הספר.
- קריאת חומר ביבליוגרפי והצגת מאמר (סיכום + פרזנטציה).
- התנסות בעבודה בשדה (הערכה ממוקדת בבית הספר).
- הגשת עבודה בסוף השנה- כתיבת דוח אינטגרטיבי (יישלח אליי במייל).

סמסטר א'

תאריך	נושא המפגש	חומר הקריאה
23.10	(א) תיאום ציפיות ודרישות הקורס (ב) עקרונות במחקר החינוכי ושלבי החקירה המדעית	-
30.10	עבודת הפסיכולוג החינוכי בראייה מערכתית	עשור, א. (1996). <i>תפקיד הפסיכולוג כמקדם צמיחה בבתי ספר</i> . שפיטווין, ביטאון של השירות הפסיכולוגי החינוכי, 6, 24-27.
6.11	עבודת הפסיכולוג החינוכי בראייה מערכתית - המשך	בטלר, ר. (תשמ"ז). התרומות האפשריות של הערכה פסיכו-ארגונית של מערכות חינוכיות לעבודת הפסיכולוג בבית הספר. בתוך: א. לסט (עורך): <i>עבודה פסיכולוגית בבית הספר</i> . (ע"מ 11-37). הוצאת מאגנס. ירושלים.
13.11	עבודת הפסיכולוג החינוכי בראייה מערכתית - המשך	רביב, ע. (1976). מחשבות על תפקיד פסיכולוג בית הספר. <i>חוות דעת</i> , 7, 43-48. בנימיני, ק. (1981). על ארבעה לקוחות של פסיכולוג בית הספר. <i>פסיכולוגיה וייעוץ בחינוך</i> , 14, 21-29.
20.11	לקראת כניסה ראשונית לבית-הספר: היכרות עם כלי הערכה	בנימין, א. (1997). <i>הריאיון המסייע</i> . פרק 5, עמ' 80-106. תל אביב: ספרית פועלים. (קריאה להדרכה). Karl, T., (1988). <i>Interventive Interviewing: Part III. Intending to Ask Lineal, Circular, Reflexive or Strategic Questions?</i> <i>Family process</i> , 27, 1-15.
27.11	הגישה הסלוטווגנית בתפיסת המיטביות של התלמיד ושל המערכת	שגיא, ש. "רק על עצמי לספר ידעתי": מיומנה של חוקרת סכסוכים בחדר המוגן במבצע "עמוד ענן".
4.12	גישות מרכזיות בחקר המוטיבציה והשלכותיהן לחינוך: גישת התכונות והגישה ההתנהגותית	קפלן, א. ועשור, א. (2001). מוטיבציה ללמידה בבית הספר- הלכה ומעשה. מתוך: א. קפלן וא. עשור (עורכים), <i>חינוך החשיבה מס. 20: הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה</i> (13-35). מכון ברנקו-וייס. Chance, P. (1992). The rewards of learning. <i>Phi Delta Kappan</i> , 200-201. Chance, P. (1993). Sticking up for rewards. <i>Phi Delta</i>

Kappan, 788-789. Kohn, A. (1993). Rewards versus learning: A response to Paul Chance. <i>Phi Delta Kappan</i> , 783-787.		
קפלן, א. ועשור, א. (2001). מוטיבציה ללמידה בבית הספר- הלכה ומעשה. מתוך: א. קפלן וא. עשור (עורכים), <u>חינוך החשיבה מס. 20: הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה (13-35)</u> . מכון ברנקו-וייס.	גישות מרכזיות בחקר המוטיבציה והשלכותיהן לחינוך: הגישה הקוגניטיבית-חברתית	11.12
Meece, J. L., Anderman, E. M., & Anderman, L. H. (2006). Classroom goal structure, student motivation, and academic achievement. <i>Annual Review of Psychology</i> , 57, 487-503.	גישות מרכזיות בחקר המוטיבציה והשלכותיהן לחינוך: תיאוריית מטרות הישג	18.12
דיסי, א.ל., ולרנד ר.ג., פלטייר ל.ג. ריאן, ר.מ. (1991). מוטיבציה וחינוך הפרספקטיבה של הכוונה עצמית. מתוך: א. קפלן וא. עשור (עורכים), <u>חינוך החשיבה מס. 20: הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה (36-55)</u> . מכון ברנקו וייס.	גישות מרכזיות בחקר המוטיבציה והשלכותיהן לחינוך: תיאוריית ההכוונה העצמית	25.12
מאייר, ד., טרנר, ג'. (2006) המשגה מחדש של רגש ושל הנעה ללמוד במסגרות חינוכיות. מתוך: א.זיו, ד. בן-שיר, י. גרינשטיין (עורכים), <u>פסיכולוגיה בחינוך</u> , האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב. עשור, א. (2001). <u>טיפוח מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר</u> . מתוך: א. קפלן וא. עשור (עורכים), <u>חינוך החשיבה מס. 20: הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה (164-190)</u> . מכון ברנקו-וייס.	טיפוח מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר	1.1
קפלן, ח., עשור, א. (2004). דיאלוג תומך צרכים פסיכולוגיים בין מורים ותלמידים כמקדם רווחה נפשית בבית הספר: המשגב ותוכנית יישומית. מתוך: שכטמן, צ. (עורכת). <u>היעוץ החינוכי</u> , 13, 161-188	דיאלוג תומך צרכים פסיכולוגיים בין מורים לתלמידים	8.1
מקדונלד, א.ס. (2001). השכיחות וההשפעות של חרדת בחינות אצל ילדי בית ספר. מתוך: א.זיו, ד. בן-שיר, י. גרינשטיין (עורכים), <u>פסיכולוגיה בחינוך</u> , האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב.	חרדת בחינות	15.1

סמסטר ב'

תאריך	נושא המפגש	חומר הקריאה
5.3	אלימות ובריונות במערכת החינוך	זילברמן, ס., לוי, ר. (תשנ"ו). תרומות אפשריות של הראייה הארגונית של בית-הספר להבנת תופעת האלימות בתוכו. בתוך: א, לסט, ס. זילברמן (עורכים); <u>סוגיות בפסיכולוגיה של בית הספר</u> . (עמ' 223-249). הוצ' מאגנס. ירושלים
12.3	אלימות במערכת החינוך	בנבנישתי, ר., אסטור ר. א., רוקסנה, מ. (2003). התמודדות עם אלימות במערכת החינוך. מפגש לעבודה סוציאלית-חינוכית, 17, 9-44.
19.3	תכניות למניעת אלימות בית-ספרית	Leff., S. S., Waasdorp, T. E., & Crick, N. R. (2010). A Review of existing relational aggression programs: Strengths,

limitations, and future directions. <i>School Psychology Review</i> , 39, 508-535.		
Fonagy, P., Twemlow, S., Vernberg, E., Sacco, F., & Little, T. (2005). Creating a peaceful school learning environment: The impact of an anti-bullying program on educational attainment in elementary school. <i>Medical Science Monitor</i> 11(7), 317-325	תכניות למניעת אלימות בית-ספרית	26.3
Olweus, D., & Limber, S. P. (2010). Bullying in school: Evaluation and dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. <i>American Journal of Orthopsychiatry</i> , 80, 124-134.	תכניות למניעת אלימות בית-ספרית- המשך	2.4
עומר, ח. (2008). <i>הסמכות החדשה</i> . (פרק 1), עמ' 47-15. הוצ' מודן, בן-שמן.	הקדמה לסמכות החדשה	9.4
עומר, ח. (2008). <i>הסמכות החדשה</i> . (פרק 5), עמ' 206-187. הוצ' מודן, בן-שמן.	נוכחות והשגחה בבית הספר כמקדמות אקלים בית ספרי מיטבי	23.4
עומר, ח. (2008). <i>הסמכות החדשה</i> . (פרק 6), עמ' 169-149. הוצ' מודן, בן-שמן.	פומביות ותיקון במאבק באלימות	30.4
עומר, ח. (2008). <i>הסמכות החדשה</i> . (פרק 7), עמ' 223-207. הוצ' מודן, בן-שמן.	שיתוף ילדים במאבק באלימות	7.5
צימרמן, ש., פרנקל, ר., בצרי, ר. התערבות מערכתית בעקבות אירוע אלימות חמור, השירות הפסיכולוגי הייעוצי, משרד החינוך, עמ' 19-1.	התמודדות עם אירוע אלימות חריג	14.5
חוזר מנכ"ל, משרד החינוך, בנושא "אובדנות ילדים ובני-נוער: מניעה והתערבות".	מניעת אובדנות	21.5
בינשטוק, א. (2011). מקום לכולם - דחייה חברתית בבית הספר תיאור ודרכי התמודדות, הוצ' שפ"י ו"אשלים", פרק א', רקע עיוני.	דחייה חברתית	28.5
חוזר מנכ"ל, משרד החינוך, יישום חוק החינוך המיוחד: ועדת שילוב מוסדית, ועדת השמה ביושבה כערר על ועדת שילוב, ועדת השמה וועדת ערר.	השמת ילדים לחינוך המיוחד	2.6
תדריך לאנשי מקצוע לטיפול בפגיעות בקטינים, עיריית ירושלים, המנהל לשירותי קהילה, אגף הרווחה	חובת הדיווח בפגיעות מיניות בקטינים	11.6
-	סיכום השנה ומשוב	18.6